

De pot op met potgrond

Op mooie lentedagen kriebelen onze groene vingers. We begeven ons massaal naar tuincentra waar we plantjes en potgrond inslaan. Wat aanvoelt als een positieve daad is in werkelijkheid een ecologische misdaad. We doen een boekje open over potgrond maar geven ook (goedkope en betere) alternatieven.

● Het onzichtbare prijskaartje van potgrond

Potgrond op basis van **turf of veen** is afkomstig van veengebieden in Oost-Europa. Veengebieden zijn natte gebieden waar afgestorven plantenresten niet volledig afgebroken worden waardoor ze zich opstapelen. Een bodem wordt als veen geclassificeerd als het meer dan 30% organisch materiaal bevat (afb. 1). Dit is een zeer droge uitleg voor in werkelijkheid fantastische open gebieden die ons belangrijke ecosysteemdiensten leveren.

Een veen werkt als een **spons**. Veenmos kan tot 26 keer zijn eigen gewicht aan water vasthouden. Zo voorkomen ze overstromingen en beschermen ze ons tegen extreme neerslag. Doordat de plantenresten niet afgebroken worden, houden ze ook heel veel koolstof vast. Zo spelen ze een heel belangrijke rol in klimaatregulatie door **koolstofopslag**. Venen houden 1/3de van alle koolstof op het land vast, terwijl ze slechts 3% van het aardoppervlak innemen. Ter vergelijking: dit is evenveel als alle bossen tezamen. Veengebieden zijn ook belangrijk voor de **biodiversiteit**. Er leven heel wat planten en dieren die we nergens anders aantreffen: zo'n drieduizend soorten insecten en 800 soorten planten (afbeelding 2).

AFBEELDING 1 (BOVEN): VOORBEELD VAN EEN TURFSTEGGROEVE IN BOSFAGNE. DE VEENGROND IS ENKELE METERS DIK (SOURBRODT).

AFBEELDING 2 (LINKS): RONDE ZONNEDAUW EN VEENMOS, DE STER VAN HET VEENGEBIED. (BRON: WIKIMEDIA)

Deze veengebieden worden dus gewoon ontwaterd en afgegraven met alle gevolgen van dien (afb. 3). Weg biodiversiteit! Het veen wordt plotsklaps een koolstofbron. De koolstof die gedurende duizenden jaren opgeslagen werd (een veen groeit 1 mm per jaar), komt massaal vrij. Als de afgegraven veengebieden niet hersteld worden, blijven deze koolstofdioxide de lucht in pompen. In Letland alleen liggen zo'n 10.000 ha achtergelaten en afgegraven veengebieden. Een zak potgrond (van 40 liter) staat gelijk met een uitstoot van 10 kg CO₂ oftewel 75 km met de auto rijden. Wereldwijd is de uitstoot van koolstof uit drooggelegde veengebieden twee keer zo groot als die van de luchtvaart. Bij het droogleggen van veengebieden zakt het veen ook in elkaar. Zolang het veen niet hersteld wordt, blijft de grond zakken. Dat lijkt mij geen goede combinatie met een zeespiegelstijging.

	VEENGEBIED VAN GOEDE KWALITEIT	GEDRAINEERD VEENGEBIED	AFGEGRAVEN VEENGEBIED (OF AL HEEL LANG GEDRAINEERD)
			
CO ₂ UITSTOOT			
WATER-KWALITEIT			
BIO-DIVERSITEIT			

AFBEELDING 3: SCHEMATISCHE VOORSTELLING VAN VEENGEBIEDEN IN VERSCHILLENDE GEZONDHEIDSCONDITIES EN DE INVLOED DAARVAN OP EEN AANTAL ECOSYSTEEDIENSTEN ZOALS Koolstofopslag, WATERKWALITEIT EN BIODIVERSITEIT. AFBEELDING AFKOMSTIG UIT 'PUBLIC VIEWS AND VALUES OF PEATLAND RESTORATION IN SCOTLAND RESULTS OF A QUANTITATIVE STUDY JULIA MARTIN-ORTEGA, KLAUS GLENK, ANJA BYG AND MURAT OKUMAH APRIL 2017', GETEKEND DOOR XIMENA MAIER.

● Niet de beste keus in de (moes)tuin

Omdat turf weinig voedingsstoffen bevat, wordt aan de zak kunstmeststoffen toegevoegd. Kunstmeststoffen vragen veel energie om te produceren en zijn niet goed voor het bodemleven. In de zak zitten meestal genoeg meststoffen voor één teeltseizoen. Maar daarna? Ik heb al menig school moestuintje zien stilvallen omdat de opbrengst na dat eerste jaar snel terugviel. Bovendien zakt het volume grond snel in de moestuinbak. Dat komt omdat potgrond bestaat uit 100% organisch materiaal. Wanneer deze verteert, slinkt het in volume. Hierbij komt ook de opgeslagen koolstof in de plantenresten vrij.

Je kan ook biologische potgrond kopen. Deze bevat geen kunstmeststoffen maar nog steeds turf. Bekijk dus steeds aandachtig de verpakking om te weten wat je precies koopt. De ingrediëntenlijst verklaart of er turf/veen in zit en organische of kunstmeststoffen. Laat je niet misleiden door aanduidingen zoals 'eco' of 'bio'.

● Wat zijn de alternatieven?

Heb je al een moestuinbak gevuld met potgrond? Gooi dit niet weg maar vul geleidelijk terug aan met compost of een mengeling van **teelaarde en compost**. Teelaarde is grond bestaande uit een mengeling van klei, leem en/of zand. Indien je niet in volle grond kan tuinieren, vul je je moestuinbakken dus het best met een mengeling van teelaarde en compost. Enkel als je op een dak of balkon tuiniert, kan het nodig zijn om voor potgrond te kiezen aangezien deze veel lichter is. In dat geval kan potgrond op basis van **kokosvezels** een alternatief zijn voor de destructie van veengebieden in Europa. Kokosvezels zijn een restproduct van kokosplantages maar ze moeten wel meer dan 20.000 km reizen. Tegenwoordig kan je ook potgrond vinden zonder turf of kokosvezels. Deze bestaat dan uit verschillende compostsoorten. Persoonlijk gebruiken wij enkel nog potgrond (zonder turf) voor het voorzaaien van bepaalde gevoelige teelten zoals tomaat, aubergine en paprika. Wanneer deze verspeend worden naar grotere potten gebruiken we zelfgemaakte compost (op basis van houtsnippers maar bladcompost zou ook geschikt zijn). Voor groenten zoals pompoen, komkommer,... zaaien wij rechtstreeks voor in deze compost. Hierdoor wordt het gebruik van potgrond sterk gereduceerd. Uiteraard zou het nog beter zijn om potgrond volledig te weren. Dit is mogelijk door compost te steriliseren in de oven of microgolfoven. Dit hebben we zelf nog niet getest. Een experiment voor volgende lente.

Om de bodem te verbeteren, te voeden,... gebruik je best compost. Ook technieken als mulching kunnen de structuur van jouw bodem verbeteren. Compost kan je zelf produceren maar je kan deze ook aankopen. Compost is extra geweldig want deze wordt lokaal geproduceerd van afvalproducten. Indien je op zoek bent naar compost, teelaarde,... consulteer onze [adresseslijst](#).

Verder worden er in de handel ook turfpotten verkocht. Een goed alternatief zijn WC rolletjes, champignonbakjes, gerecupereerde plantenpotjes,... Goed voor het milieu en gratis!

● Een klein beetje goed nieuws

In 2022 kondigde Groot-Brittannië aan om de verkoop van alle producten op basis van turf te verbieden voor tuiniers. Dit is een effectieve maatregel gezien tuiniers meer potgrond verbruiken dan commerciële telers. Het zou gaan om 70% van de turf die verkocht wordt in England. Het zou de producenten van potgrond aanzetten om sneller op zoek te gaan naar duurzamere alternatieven. Goed nieuws dus ware het niet dat deze deadline ondertussen verzet is naar 2030. Maar goed, dit is nog altijd beter dan de rest van Europa waar dit blijkbaar geen probleem is.

In België worden veengebieden ontwaterd sinds de Middeleeuwen om plaats te maken voor landbouw. We ontdekten dat turf ook een hele goede brandstof was en groeven er massaal op los. De resterende veengebieden zijn beschermde natuurgebieden. Dit is ook de hoofdreden waarom we onze potgrond uit Oost-Europa halen. Toch zijn onze veengebieden niet in goede staat vanwege verdroging (en vermessing). Gelukkig wordt het belang van veengebieden als partner in klimaatadaptatie (en regulatie) meer en meer erkend. Hier wordt ook geld voor vrijgemaakt, zo is er het Interreg project Care-Peat dat in vijf Europese landen veengebieden wil herstellen, zodat ze opnieuw koolstof opslaan in plaats van vrijgeven. En dat lukt door de gebieden terug te vernatten (afb. 4). Ook omliggende landbouwgrond kan terug vernat worden met veel potentieel om aan natte landbouw te doen. Zo kan er lisdodde gekweekt worden om isolatiepanelen te maken, riet voor papier, of zelfs veenmos voor potgrond.

AFBEELDING 4: HET IS MOGELIJK OM BESCHADIGDE VEENGEBIEDEN TERUG TE HERSTELLEN DOOR ZE OPNIEUW TE VERNATTEN.

● Meer weten? Interessant lees- en kijkvoer

- Mooi geïllustreerd en bijna poëtisch artikel over veen: [Peat is the Unsung Hero of Carbon Capture](#).

- Kort filmpje over potgrond: <https://www.youtube.com/watch?v=lgSajUAW8C8>

- Uitgebreide reportage van de Keuringsdienst van waarde over potgrond:

https://www.npostart.nl/keuringsdienst-van-waarde/10-07-2014/KN_1659050

- De toekomst van Nederland ligt in het veen:

<https://www.vpro.nl/programmas/tegenlicht/lees/artikelen/2021/weg-met-het-eindeloze-droge-gras-de-toekomst-van-nederland-ligt-in-het-veen.html>

BRONNEN

- [An De Schrijver & Jan Mertens. Waarom veengebieden van belang zijn voor klimaat en biodiversiteit – en je best uitkijkt met gebruik van potgrond.](#) Website Biodivers Zorggroen HOGENT, www.biodiverszorggroen.be en www.biodiverszorggroen.nl.
- <https://www.wildlifetrusts.org/news/uk-government-confirms-ban-all-peat-based-gardening-products-will-not-be-implemented-until>
- <https://www.gardensillustrated.com/feature/peat-compost-ban-alternative-gardens/>
- <https://velt.nu/tip/alles-wat-je-wil-weten-over-potgrond>
- <https://www.natuurpunt.be/veengebieden-de-nieren-van-ons-landschap>

